

Proloog

Dit boek is een pleidooi om zorgzaam om te springen met het café-erfgoed van België. Het is een belangrijk deel van ons sociaal en cultureel patrimonium, en daar staan we te weinig bij stil. We beschouwen onze cafés al veel te lang als vanzelfsprekend, waardoor ze erg kwetsbaar zijn geworden, ondanks hun belang voor de gemeenschap, ondanks het feit dat ze ons zoveel kunnen leren over onze geschiedenis.

Toen ik het nieuws las dat een erg geliefd café in Mechelen op het punt stond om te verdwijnen, trok ik ernaartoe. Ik praatte er met de mensen aan de toog die binnen enkele maanden hun café zouden verliezen en ik maakte er foto's, waarschijnlijk als een van de laatsten. Er was niets aan te doen, de eigenaars van het café wilden het pand rooveren en naar verluidt een hippere invulling geven.

Om die reden – de drang om te moderniseren – zijn er al veel cafés verdwenen in België. Zo hoorde ik kort na de sluiting van dit Mechelse café dat ook de stamkroeg uit mijn studententijd in zijn voortbestaan bedreigd was. De brouwerij die eigenaar is van het pand vond het tijd om het café helemaal te vernieuwen. Na bijna 100 jaar pintjes verkopen kwam ook deze kroeg opeens op de lijst van de bedreigde authentieke cafés.

Maar de drang naar vernieuwing is niet de enige reden waarom er zoveel oude Belgische cafés verdwijnen. Er is ook het probleem van de opvolging: cafés die al generaties lang in de familie zijn, moeten vaak de boeken toedoen omdat de volgende generatie de zaak niet wil overnemen, of omdat er geen overnemer te vinden is die een ouderwets café

Preface

This book is a plea to carefully handle the fragile café heritage of Belgium. For too long have we taken these little cafés for granted. Not enough have we stopped to think about their history and their relevance in our culture. They are part of our social and cultural patrimony.

When I read in the papers that a much-loved café in the town of Mechelen was going to close down I went to visit it, to talk to the people there who were about to lose their local. I was probably one of the last to document it. Nothing could be done; the owners of the building wanted to renovate the café and there is wind of a more hipster implementation. For this reason alone a lot of authentic cafés have had to go.

Shortly after the closure of this café I heard that my favourite student café was in danger too. The brewery who owned the building wanted to modernise it. After nearly a 100 years of serving pints this café too was on the list of the endangered cafés.

But the need for modernisation is not the only reason why so many old Belgian cafés disappear. The ones that have been in the family for generations often disappear because there are no children who want to take over, or because no-one dares to take over an old-fashioned café. The cafés that have been closing in the last 5 years mostly become residential dwellings. All that remains are the memories of those who used to drink there.

Another reason why cafés are in danger is because we all drink in them less and less. Most

op dat van een ander café uit de streek. De toog werd al vernieuwd en verlengd maar het art-decoumelement is nog authentiek. De muurschilderingen werden door iemand uit het dorp nageschilderd van de 'zichtjes' (prentjes) die bij de Jacques chocolade zaten in die tijd.

Vroeger was het café enkel open op zondag. Café houden was, zoals voor wel meer cafébazen en -bazinnen, voor Maurice en Vin een bijverdienste, want Maurice ging elke dag uit werken bij de plaatselijke schoenenfabriek. Tegenwoordig is 't Snuitje-Stips elke dag open vanaf 9 uur, behalve op dinsdag. Het zit altijd vol en er is ambiance; op zondag hoor je de stamgasten nog voor de middag al uit volle borst meezingen met Vlaamse schlagers.

Een pintje kost hier nog altijd maar 1 euro en wie vroeg genoeg komt, krijgt er zelfs eentje gratis: volgens de stamgasten start Vin elke ochtend met een 'tournee générale'. Die vrijgevigheid heeft ze overgeërfd van haar moeder die op hoogdagen ook kookte voor de stamgasten: iedereen uit de buurt kwam dan gratis eten. Ze organiseren hier ook nog elke laatste zondag voor kerstmis de verkiezing van de langste en de dikste prei, de 'poordag', en dit al 25 jaar lang.

Het is duidelijk dat dit café belangrijk is voor de lokale gemeenschap. De bewoners van de streek weten Maurice ook altijd te vinden als ze een versje of liedje nodig hebben voor een speciale gelegenheid: hij zingt graag en schudt de rijmpjes uit zijn mouw. Hij citeert voor mij zijn meest recente versje over de Demer die in de buurt stroomt. "Moest het water van de Demer bier zijn, ik zou zo graag een visje zijn... We hoefden dan ons bier niet te betalen en konden het met een emmertje boven halen." Of de kinderen en kleinkinderen van Vin en Maurice ook zo vlot kunnen rijmen weten we niet, maar we hopen wel dat ze het bier tappen in hun bloed hebben, zodat 't Snuitje-Stips kan blijven voortbestaan als familiecafé. ❖

from the region and based on small collectible landscape pictures which were given away free with Jacques chocolate.

In the olden days the café was only open on Sundays. Running a café was for many people just a part-time job to have a bit of extra money on the side. It was the same for Maurice and Vin as he went out to work in the shoe factory every day. These days the café is open every day but Tuesdays. It's always a full house and on Sunday mornings you can hear the regulars singing along to Flemish schlager music.

A pint of lager still only sets you back 1 euro here and Vin is known for giving a round to her customers every single day. That generosity she inherited from her late mother who cooked free meals for her customers on holidays. They also organise a leek competition for the longest and the thickest leek, every last Saturday before Christmas, and this has been happening for 25 years.

It is clear that this café is very important to the local community. The people from around here also know to find Maurice if they need a song or poem for a special occasion. He loves to sing and rhymes as if it is all he does all day long. He cites a recent poem he wrote about the river Demer which runs through the area: "If the water of the Demer were beer instead of water, I would love to be a little fish... We wouldn't have to pay for our beer and we could have it by the bucketful." I'm not sure whether or not Vin and Maurice's children and grandchildren are able to rhyme like their grandfather, but let's hope they at least have the café culture running through their veins so that 't Snuitje-Stips will always stay in the family, where it belongs. ❖

't Boerengat

· Houtemstraat 24 ~ Veurne ·

West-Vlaanderen

NL: Café 't Boerengat is ondergebracht in een beschermd monument met de naam 'Hoeve Eikenbrand'. Ook de omgeving van de 18de-eeuwse hoeve is beschermd als dorpsgezicht; het is dan ook een erg idyllische locatie, in het midden van de velden. Ingrid de Graeve kocht Hoeve Eikenbrand 20 jaar geleden en maakte van het woonhuis een café.

't Boerengat is daarmee het jongste café in dit boek, maar als je er binnenstapt dan zou je dat nooit geloven. Je vindt er eenvoudige houten tafels, een toog die uit een ander café komt maar ook de originele 18de-eeuwse haarden van de hoeve, waarvan er eentje nog het originele opschrift draagt. Dat alles maakt dat het lijkt alsof hier altijd al een café is geweest. Sowieso is het een pareltje: het is redelijk uniek dat zo'n oude hoeve zo goed bewaard is gebleven. Je kunt hier echt nog de sfeer van de 18de eeuw opsnuiven.

Tussen de hoeve en twee imposante schuren is een binnenplaats met een kleine wei waar een geitje staat te grazen. Links kabbelt een klein riviertje. De eenden laten luidkeels van zich horen, en komen lekker brutaal het eten van het geitje pikken. 't Boerengat heeft zijn naam niet gestolen – dit is echt de boerenbuiten.

Door de ligging op 10 minuutjes rijden van de Franse grens is het café erg populair bij Franse bezoekers. Zij drinken graag Picon en komen met de hele familie; soms waan je je hier dan ook in het zuiden van Frankrijk.

EN: Café 't Boerengat (the peasant village in slang) is housed in a listed farmhouse called 'Hoeve Eikenbrand' (burnt oak farm). The surroundings of the 18th-century farm are also a protected landscape. It is quaintly located in the middle of the fields.

Ingrid de Graeve bought Hoeve Eikenbrand 20 years ago and made the farm into a café. This makes 't Boerengat the youngest bar in this book, but when you step inside you would never believe it to be so. We find simple wooden tables, a bar which comes from another café and the original 18th-century fireplaces, one of which still bears the original inscription. These features ensure that it looks as if there has always been a café here. Because of the age of the farm and the way it was preserved, you can really feel the 18th-century atmosphere.

In the courtyard, you find yourself surrounded by the farmhouse and two imposing barns. On the left a small river flows through the landscape with ducks making themselves known with their loud quacking.

They are bold enough to eat the food from the little goat who lives in a small meadow in the courtyard. In short, you really enjoy the rural outdoors here, hence the name 't Boerengat'.

The café is very popular with French visitors who just need to drive 10 minutes to reach the border. They enjoy a glass of Picon. When the courtyard is full of French parties you can pretend you are in the south of France.

De volkse gebruiken van een café

De spaarkaskes

Een café was voor veel stamgasten ook de thuis van hun spaarrekening. In oude cafés zie je nog de houten 'spaarkaskes' met genummerde gleufjes aan de muur hangen. Daar konden gasten iedere week of maand een bedrag insteken, en dat geld werd dan door het café op de bank gezet. Eén keer per jaar werd de kas uitbetaald, vaak net voor kerstmis, voor de cadeautjes, maar ook vaak net voor de jaarlijkse kermis. De week na het uitbetalen van de spaarkas betekende ook altijd een verhoogde omzet voor het café: dan hadden de mensen extra centen en konden ze eens een rondje meer geven.

In de meeste cafés werd er voor de leden van de spaarkas ook elk jaar een 'Teerfeest' gegeven. Het woord komt van 'potverteren', wat zoveel wil zeggen als een opbrengst gemeenschappelijk opmaken. In dit geval werd er gevierd en gegeten met de rente van het spaargeld.

Sommige cafés, zelfs kleine, hadden soms tot 300 spaarders; in die cafés zie je dan een muur vol spaarkastjes. Maar de meeste spaarkastjes die je nu nog ziet hangen dienen als decoratie en herinnering aan vervlogen tijden. Want nu sparen zo goed als niets meer opbrengt bij de bank, wordt er amper nog geld ingestoken. Al hoor ik van een cafébaas dat er nog altijd ouden van dagen zijn die hun kleinkinderen sturen met een envelopje geld om in de spaarkast te steken. Zelf zijn ze slecht te been maar ze komen nog altijd wel één keer per jaar langs om hun centen op te halen en een pintje te drinken.

Café customs and folklore

The savings cupboard

A café was for many people also a savings account. You still find these cupboards with their numbered slots on the walls of old cafés. Each week or month you would stick some money into the slot with your number. That money was then put in a savings account at the bank by the landlord. Once a year the cupboard would be opened, usually around Christmas or just before the village fête.

In most cafés there would also be a feast called a 'Teerfeest' for the members of the savings cupboard every year. This would be paid for with the interest gained on the savings from the bank.

A lot of savings cupboards are now just there for decoration because with the low interest rates these days there is little point.

A landlord tells me there are still elderly people who send their grandchildren to put their money in the savings cupboard. Once a year they will collect the profit themselves and drink a pint in their favourite café.

The week after the savings are paid out always meant higher takings for the café. People had some extra cash in their pocket to give a round of drinks.

In some small cafés the savings cupboards had up to 300 members. Often you therefore spot a wall full of savings cupboards.